

Examen VWO
2014

tijdvak 2
woensdag 18 juni
13.30 - 16.30 uur

geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 29 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 78 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

De Republiek in een tijd van vorsten

- Dankzij de moedernegotie konden de Hollandse steden groeien.
- 3p 1 Leg uit waardoor:
- de groei van de Hollandse steden vanaf de late middeleeuwen in gevaar kwam en
 - de moedernegotie dit probleem oploste en
 - de moedernegotie bijdroeg aan de commercialisering van de Hollandse landbouw.

In de eerste helft van de zestiende eeuw werden de ideeën van Luther in de Nederlanden vooral verspreid in de gewesten Vlaanderen en Brabant. Dit hing samen met de economie van die gewesten.

- 2p 2 Leg deze samenhang uit.

Gebruik bron 1 en 2.

Uit deze twee bronnen kun je een verschil afleiden tussen de staatsstructuur van Engeland en die van de opstandige Nederlandse gewesten.

- 4p 3 Leg met een verwijzing naar beide bronnen uit, welk verschil dat is.

Twee gegevens:

- 1 In 1544 sloot Karel V de Vrede van Crépy waarmee een einde kwam aan de langdurige oorlog met Frankrijk.
- 2 In datzelfde jaar verhevigden de kettervervolgingen in de Nederlanden.

- 2p 4 Leg uit welk verband er waarschijnlijk bestond tussen beide gegevens.

Gebruik bron 3.

In deze toespraak wordt Filips II niet direct aangevallen.

- 2p 5 Leg uit waarom de schrijvers van de redevoering voor deze opstelling kiezen.

Gebruik bron 3.

In 1571 verschijnt in Londen de Engelse vertaling van deze toespraak met toestemming van koningin Elizabeth I.

- 2p 6 Leg uit welk politiek motief Elizabeth heeft om de verspreiding van deze tekst toe te staan.

Gebruik bron 4.

Deze religievrede:

- 1 past bij de Godsdienstvrede van Augsburg van 1555 en
- 2 sluit aan bij de visie van Willem van Oranje.

- 2p 7 Beredeneer per uitspraak of deze juist is of niet.

Gebruik bron 4.

De religievrede zoals die in de bron wordt weergegeven, moet na de Unie van Utrecht in Holland en Zeeland worden aangepast.

- 2p **8** Noem die aanpassing en geef een verklaring voor de noodzaak van die aanpassing.

Op aandringen van de Synode van de Hervormde Kerk wilden de Staten van Holland in 1601 en 1602 plakkaten uitvaardigen met drie bepalingen:

- 1 Het bezoek aan herbergen op de zondagochtend werd verboden.
- 2 De niet-gereformeerden werden uitgesloten van wettige huwelijkssluitingen.
- 3 Er werden hoge boetes ingesteld voor het houden van bedevaarten en het verkopen van aflaten.

Tegen deze bepalingen kwam verzet van bijna alle steden van Holland en uiteindelijk kwam er weinig terecht van deze bepalingen.

- 3p **9** Leg uit:
- dat deze mislukking de spanning in Holland illustreert tussen stedelijk particularisme en gewestelijk centralisme en
 - dat deze mislukking de spanning in de Hollandse steden illustreert tussen godsdienstvrijheid en door de overheid gereguleerde godsdienst en
 - welke verklaring er gegeven kan worden voor de opstelling van de steden.

Gebruik bron 5.

Een interpretatie:

Met zijn rondtocht langs de steden in Holland probeert Maurits de positie van Van Oldenbarnevelt te ondermijnen.

- 5p **10** Ondersteun deze interpretatie door:
- twee besluiten van de Staten van Holland te noemen die voor Maurits onaanvaardbaar zijn en
 - aan te geven waardoor deze besluiten passen bij de politiek van Van Oldenbarnevelt en
 - uit te leggen dat de rondtocht van Maurits zijn tegenstanders juist argumenten geeft om hun beschuldigingen te onderbouwen.

Gebruik bron 6.

In de prent kiest de maker partij in een conflict in de Republiek in die tijd.

- 4p **11** Geef aan welk conflict hier weergegeven wordt en leg met twee verwijzingen naar de prent uit welke mening de tekenaar hier weergeeft.

In de Dertigjarige Oorlog (1618-1648) steunde Frankrijk de protestanten en Spanje de rooms-katholieken.

- 2p **12** Leg uit welk gevaar voor de Republiek de keuze van Frankrijk in deze oorlog kon vormen.

De volgende gebeurtenissen gaan over de relatie tussen de Nederlanden en Engeland:

- 1 Ter viering van de Restauratie schenken de Staten-Generaal de nieuwe Engelse koning 28 schilderijen, twaalf beeldhouwwerken, een jacht en meubels.
- 2 De Staten-Generaal sturen het Engelse parlement een rekening van 600.000 pond voor de gemaakte kosten van de invasie in Engeland.
- 3 De Engelse koning laat zijn dochter, prinses Maria Stuart, trouwen met de zoon van Frederik Hendrik.
- 4 Na negen jaar ballingschap, onder andere in de Republiek, bestijgt Karel II de Engelse troon en wordt Engeland weer een monarchie.
- 5 Wanneer Engeland en Frankrijk de Republiek tegelijk aanvallen, behaalt Michiel de Ruyter op zee enkele klinkende overwinningen.
- 6 Na zijn overwinning op de vloot van de Engelse republiek hijst admiraal Tromp, tot woede van de Engelsen, een bezem in de mast als teken dat hij de zee heeft schoongeveegd.

2p **13** Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

In 1700 stierf de Spaanse koning Karel II. In zijn testament liet hij zijn rijk na aan Filips van Anjou, kleinzoon en erfgenaam van Lodewijk XIV van Frankrijk. Als reactie bracht Willem III een alliantie tot stand met als doel het Franse koningshuis te dwingen afstand te doen van alle gebieden die Spanje elders in Europa bezat.

3p **14** Geef een motief voor Willems reactie en leg uit of er sprake is van continuïteit met de eerder door Willem gevoerde politiek.

In 1735 schrijft de Franse filosoof Voltaire:

"Als in de Republiek en Engeland de standenvergadering had bestaan uit edelen en geestelijken, zonder een vergadering van burgers, had in 1701 het machtsevenwicht in Europa nooit in hun hand gelegen."

2p **15** Toon aan dat Voltaire met deze uitspraak kritiek geeft op het politieke bestel van Frankrijk.

De Verenigde Staten en hun federale overheid, 1865-1965

Tien zuidelijke staten weigerden na de Burgeroorlog het veertiende amendement op de grondwet te bekrachtigen.

2p **16** Geef aan:

- welk staatsrechtelijk bezwaar zij tegen dit amendement konden inbrengen en
- welk direct politiek gevolg deze weigering had voor de zuidelijke staten.

Gebruik bron 7.

Deze afbeelding laat de tegenstelling zien binnen de Republikeinse partij over het beleid ten opzichte van het Zuiden aan het einde van de Reconstructieperiode.

- 4p 17 Leg dit uit, door aan te geven:
- (met de prent) welk oordeel over het beleid van Grant wordt weergegeven en
 - (met de prent) welk oordeel over het beleid van Hayes wordt weergegeven en
 - welk gevolg de keuze voor Grant zal hebben voor de Verenigde Staten als unie en
 - welk gevolg de keuze voor Hayes zal hebben voor de Verenigde Staten als unie.

Gebruik bron 8.

Deze bron geeft een beeld van het sociale klimaat in de Verenigde Staten omstreeks 1890.

- 2p 18 Geef voor zowel de werkgevers als voor de arbeiders aan of dit beeld representatief is voor het sociale klimaat in die tijd.

Gebruik bron 8.

Henry Clay Frick geeft dit interview omdat hij verwacht dat de publieke opinie op dat moment aan zijn kant staat.

- 2p 19 Geef een argument **voor** en een argument **tegen** de juistheid van zijn inschatting.

Gebruik bron 9.

De Britse regering heeft de publicatie van deze prent niet verhinderd, maar zal dit wel hebben overwogen.

- 4p 20 Leg dit uit door:
- met een verwijzing naar de bron aan te geven welke visie de tekenaar hier geeft over president Wilsons neutraliteitspolitiek en
 - een argument voor de Britse regering te geven **voor** publicatie van deze prent en een argument **tegen** publicatie van deze prent.

Gebruik bron 10.

Deze foto blijkt rond 1920 bruikbaar voor een campagne van de NAACP.

- 2p 21 Leg uit welke politieke boodschap de NAACP met de foto kan overbrengen.

Gebruik bron 11.

In de jaren 1920 ziet de NAACP de ideeën van Marcus Garvey als een gevaar voor de Burgerrechtenbeweging. In de jaren 1960 wordt daar door sommige activisten anders tegenaan gekeken.

4p **22** Leg uit:

- waardoor de NAACP de ideeën van Garvey gevaarlijk vindt en
- waardoor juist in de jaren 1960 de ideeën van Garvey meer aanhang krijgen.

Pluimveehandel Schechter Poultry wordt in 1935 beboet op grond van de NIRA (de *National Industrial Recovery Act* uit 1933), omdat het bedrijf binnen de staat New York afspraken over minimumlonen had ontdoken en zieke kippen had verhandeld. De firma ging tegen de boete in beroep. Het Hoogerechtshof achtte de feiten bewezen, maar vond dat een federale instantie geen boete had mogen opleggen.

2p **23** Leg uit dat deze uitspraak van het Hoogerechtshof aansluit bij het traditionele debat in de Verenigde Staten over de Amerikaanse staatsstructuur.

De volgende gebeurtenissen die te maken hebben met de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten staan in willekeurige volgorde:

- 1 De *Lend Lease Act* wordt aangenomen.
- 2 De Neutraliteitswet wordt van kracht.
- 3 Het Congres stemt tegen Amerikaanse toetreding tot de Volkenbond.
- 4 De conferentie van Jalta wordt geopend.
- 5 De Japanse strijdkrachten vallen Pearl Harbor aan.
- 6 Het vredesverdrag van Versailles wordt opgesteld.

2p **24** Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Op 8 april 1952 besloot president Truman de staalfabrieken in het land te nationaliseren, nadat een staking in de staalindustrie de productie in het hele land lam had gelegd.

2p **25** Geef aan:

- met welk argument Truman zijn maatregel verdedigde en
- waardoor deze maatregel gezien kan worden als een versterking van het militair-industriële complex.

Gebruik bron 12.

Bij deze bron passen twee beweringen:

- 1 Deze bron is kenmerkend voor de politieke idealen van president Kennedy.
- 2 In deze bron wordt een eenzijdig beeld gegeven van het Vredeskorps.

4p **26** Licht beide beweringen toe met de bron.

Gebruik bron 13.

Stel: je doet onderzoek naar de rol van de burgerrechtenkwes­tie in de verkiezingscampagne van 1960. Je vindt deze bron en stelt vast dat deze kort na de verkiezingscampagne is geschreven. Toch vraag je je af of de informatie uit de bron betrouwbaar genoeg is voor je onderzoek.

- 2p 27 Geef twee redenen die voortkomen uit de achtergrond van de auteur om te twijfelen aan de betrouwbaarheid van de informatie uit deze bron voor je onderzoek.

Gebruik bron 13.

Een bewering:

Zowel de Republikeinen als de Democraten gaan in de campagne van 1960 op opportunistische wijze om met de burgerrechtenkwes­tie.

- 4p 28 Leg dit voor beide partijen uit.

De Tonkinresolutie heeft het *imperial presidency* versterkt.

- 2p 29 Leg dit uit.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.